

4. Бушнина Е.И. Из опыта внеклассной работы по литературному чтению: пособие для учителя / Е.И. Бушнина. – М.: Просвещение, 2011. – 59 с
5. Светловская, Н. Н. Как помочь детям, которые не хотят учиться читать / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче - Оол. – М.: Аркти, 2007. – 96 с.
6. Сулова Н.М. Воспитать читателя // Народное образование, 2017.- № 1.- С. 69-70.

Айнабаева М.М.
«№66 мектеп-лицейі» КММ, Қарағанды қ.

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. Мақалада қазақ тілі мен әдебиеті пәніндегі жаңа әдістер мен тәсілдерді қолданудың маңыздылығы жайлы айтылады. Жаңа тәсілдер арқылы жасалған тапсырмалар нәтижесі ұсынылады.

Кілт сөздер: жаңа әдістер мен технологиялар, функционалды оқу сауаттылығы, қазақ тілі мен әдебиеті пәні, коммуникативтік дағды.

Бүгінгі күні мұғалімнің басты міндеті - нәтижеге бағытталған білім беру, яғни жаңа әдістер мен технологияны білу керегі бәрімізге белгілі. Оқу процесіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес жаңа әдістер мен тәсілдерді енгізу мұғалімнің ізденімпаздығын талап етеді. Алдында отырған әр шәкіртінің түсіну дәрежесіне сай заманауи жаңа әдістер мен тәсілдерді үйренуі қажет. Оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері өзін дамытып қана қоймай, сәт сайын өзгере беретін заманға ілесетін білікті, жан-жақты адамды тәрбиелеп шығаруды мақсат етеді.

Мектепте өткізілген сабақ - белгілі бір мәдениеттің көрсеткіші болып табылады. Сабақ қызықты өткен кезде ғана мұғалімге де, оқушыға да белгілі нәтиже берері анық. Нәтижеге алып келетін сабақ - жаңа, дегенмен бұрынғымен байланысын жоғалтпаған сабақ. Осы сабақтарда қолданатын оқу сауаттылығы адам іс-әрекетінің, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларында өмірлік мәселелерді шешу үшін барлық білімді, дағдыларды пайдалану мүмкіндігі ретінде қарастырылады. Әрбір білім беру саласы оқу сауаттылығының барлық түрлерін (сондай-ақ оқудағы және жазудағы сауаттылық) дамытуға қатысады.

Тілдік пәндерді оқытудың ерекшелігі - коммуникативтік дағдыларды жүзеге асыру. Коммуникативтік дағды білім алушылардың оқу сауаттылығын дамыту мақсатын көздейді, яғни мәтіндерді түсіну, оларға рефлексия жасау қабілетін дамытуға, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін пайдалануға, білімдерін және мүмкіндіктерін арттыруға, қоғам өміріне белсенді қатысуға бағытталған. Оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастырудың өнімділігін қамтамасыз ету үшін мұғалімдер арнайы белсенді, тұлғаға бағытталған білім беру технологияларын қолдануы керек. [1,44 б.]

Жаңартылған мазмұн аясында оқу дағдысын қалыптастыру оқу құзыреттіліктеріне, яғни ақпаратты табу, мәтінді интерпретациялау, мәтіннің мазмұнын мен формасы бойынша рефлексия жасау және бағалауға негізделген. Мұғалім үшін функционалды оқу сауаттылығының «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша жаңартылған бағдарламаға қалай кіріктірілгенін түсініп, сол түсінігін сабақтарда қолдана білу аса маңызды.

Сол себепті оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту үшін күнделікті сабақта жаңа тақырып сайын функционалды сауаттылық тапсырмаларын қосып дайындау керек. Сонда оқушы бойында әртүрлі тапсырмаларды орындау арқылы оқу сауаттылығы артады.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде материалдар әртүрлі форматта көрсетілген: көркем әдебиет және ғылыми танымал мәтіндер, ресми құжаттар, қоғамдық маңызды жағдайлар туралы мәлімет, кестелер, графиктер, диаграммалар мен карталар форматында. Сонымен «білім алушылардың функционалды оқу сауаттылығы» бағытында зерттеу әдістемесі тек қана оқуды емес, сонымен қатар адамның мәтінмен қатынасының жеке аспектілерін қарастырады және де жеке хаттарды оқуды енгізетін өз мақсаттары үшін оқу, көркем әдебиетке қызығушылық пен әртүрлі ақпараттық мәтіндер мен нұсқауларды есепке алады [2].

Мысалы 5-сыныптың қазақ тілі мен әдебиетінде «Менің тәуелсіз Қазақстаным» бөлімінде 5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау; 5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа

сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу; мақсаттарына төмендегідей тапсырмаларды алса болады. Сабақтың мақсаты мен тақырыбына сәйкес бірнеше тапсырманы көрсете кетейін [3].

1-тапсырма. Сызба бойынша сөйле.

2-тапсырма. (тұтас емес мәтін) Қазақстанның астанасы. Сұрақтарға жауап бер.

Бас қала	Бұрынғы атауы	Символы	Қаладағы өзен	«Астана күні»
Нұр – Сұлтан	Целиноград Ақмола Астана	«Бәйтерек»	Есіл	6-шілде

1. Нұр-Сұлтан қаласының бұрынғы атауы қандай?

А) Целиноград Ә) Астана Б) Ақмола В) Барлығы дұрыс

2. Қала ортасынан ағып өтеді.

А) Іле өзені Ә) Ертіс Б) Есіл өзені В) Барлығы дұрыс

3. Астананың символы «Бәйтерек» не болып табылады?

А) Ескерткіш Ә) Монумент Б) Кешен

3-тапсырма. Сөздердің синонимдерін жаз.

Елорда - (астана)

Президент - (елбасы)

Ұлттық валюта - (теңге)

Жалау - (ту)

«Қазақстан Республикасының болашағы – қазақ тілінде» дегенге келісу немесе келіспеу арқылы жауап беру. Бұл оқушылардың ойлауындағы қарама-қайшылықтарды нақтылау және әртүрлі сұрақтарды салыстыруға арналған тамаша формат болып табылады. Осыған ұқсас мәтінмен жұмысқа арналған тапсырмаларды мұғалім күнделікті тақырып бойынша, сабақ мақсатына сәйкестендіре отырып құрастырса, оқу сауаттылығы жұмысы күнделікті жақсарып отырады. Сабақ кезінде осы шамалас бір жұмыс орындаған оқушының функционалдық сауаттылығы артатынына сенімдімін. Елімізді дамыған елдер қатарынан көру үшін біздің болашағымыз балаларды мектеп кезінен бастап жан-жақты білімді, кез келген жағдайдан шыға алатындай етіп тәрбиелеу - негізгі міндетіміз. Сол себепті қазіргі уақытта білім берудің басты мақсаты алда күтіп тұрған өмірде батыл қадам жасауға қорықпайтын, өз ойын еркін жеткізе алатын, дұрыс бағыт таңдай алатын тұлға қалыптастыру болып табылады.

Әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың 2021-2022 оқу жылындағы ерекшеліктері туралы». Әдістемелік нұсқау хат. – Нұр-Сұлтан: Бі. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2021. – 44б.

2. Жумабаева К.Н. «Қазақ тілі пәнінен PISA тапсырмалары». - 81б.

3. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрі міндетін атқарушысының 2017 жылғы «25» қазандағы № 545 бұйрығына 2-қосымша Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9- сыныптарына арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту орыс тілінде)

4. Оразбаева Ф.Ш., Дәулетбекова Ж.Т., Рахметова Р.С., т.б. Қазақ тілі мен әдебиеті: Бәйшешек. Оқулық. 2-бөлім, 2017.-34б.